

ZALM EN ZEEFOREL IN EIGEN LAND

Afgelopen zomer ving Jouke Timmer deze zalm van 85 cm langs de Waal. (foto: Jouke Timmer)

Toekomstmuziek of realiteit?!

Vraag een doorsnee sportvisser welke vis van eigen bodem hoog – misschien wel het hoogst – op zijn verlanglijstje staat, en grote kans dat het antwoord zalm of zeeforel is. Deze zilveren verschijningen zijn immers een streling voor het oog, maar in ons land bovenal bijzonder zeldzaam en spreken daarom extra tot de verbeelding. Dat blijkt ook wel uit de massale media aandacht voor de vangst van Jouke Timmer deze zomer: een zalm van liefst 85 cm, ‘gewoon’ langs onze Waal. Een magistrale bijvangst, zoals we ze de laatste jaren meer en meer binnenkrijgen.

TEKST EN FOTOGRAFIE ROBERT DE WILT

Zalm – ‘de koning der vissen’ – was tot omstreeks 1900 talrijk aanwezig in onze rivieren en kustwateren. Tot circa die tijd kende Nederland dan ook een intensieve beroepsvisserij op zalm. Stille getuige daarvan is bijvoorbeeld Het Zalmhuis, direct naast de Van Briene Noordbrug bij Rotter-

dam. Tegenwoordig een slijke brasserie, maar vroeger een plek waar jaarlijks duizenden zalmen werden aangevoerd. Om je een idee te geven: in het topjaar 1880 werden maar liefst 104.000 zalmen aangevoerd bij de Kralingse Veer in Rotterdam. Een recordvangst. In die tijd werd er ook wel zeeforel gevangen, maar toch

“In 1880 werden maar liefst 104.000 zalmen aangevoerd

bij de Kralingse Veer in Rotterdam.”

Bijvangst van zeeforel komen met name vanuit het gebied Nieuwe Waterweg/Haringvlietsluizen.

beduidend minder. ‘Schotzalm’ – zoals ze de zeeforel destijds aanduidden – bedroeg vóór de oorlog een geschatte 1% van de totale zalmvangst.

UITGESTORVEN

Tegenwoordig ligt dat eerder andersom. Want lag de verhouding zalm-zeeforel direct na de Tweede Wereldoorlog

al op 50/50, na 1950 raakte de Atlantische zalm in de Nederlandse rivieren praktisch verdwenen (lees: uitgestorven). Een desastreus einde van de ooit zo weelderige aanwezigheid van de zalm in Nederland. Waar de zalm in ons land op papier dus al jaren uitgestorven is, nemen de vangstmeldingen van zeeforel sindsdien juist toe.

Dankzij vistrappen en een verbeterde waterkwaliteit kan het Rijnstroomgebied ooit misschien weer een zalmrivier worden.

OORZAKEN

Jaap Quak – hoofd Kennis & Informatie bij Sportvisserij Nederland en expert op gebied van salmoniden (zalmachtigen) – heeft daar wel een verklaring voor. “De Rijn en het hele Rijnstroomgebied was vroeger primair een zalmrivier. Door de vele ‘barrières’ (stuwen en waterkrachtcentrales, red.) die de mens aanlegde, kon de zalm zijn paaigronden echter niet meer bereiken. In combinatie met een verslechterde waterkwaliteit, cultivering van de oorspronkelijke paaigronden (grindbedden in de bovenlopen van beken) en overbevising resulteerde dat in het nagenoeg uitsterven van de Atlantische zalm in de Rijn en dus in Nederland. De zalm stelt nu eenmaal strenge eisen aan zijn paaigrond en heeft bovendien de instinctieve drang om naar zijn eigen geboortegrond terug te keren (‘homing’, red.). Lukt dat niet, dan wordt het een lastig verhaal.”

HELPENDE HAND

Door de aanleg van vispassages en een verbeterde waterkwaliteit, zou je misschien denken dat het tegenwoordig weer bergopwaarts zou gaan met de zalm. Helaas liggen er in de bovenloop van de rivieren echter nog steeds enkele kunstwerken die voor vis niet passeerbaar zijn. En ook het ‘restbestand’ is nog veel te summier voor een noemenswaardig herstel van de populatie. Ook al zouden de paaigronden weer in ere worden hersteld en de laatste barrières (denk aan de

Haringvlietsluizen) worden opgeheven. Wat hulp van de mens – denk aan uitzettingen in de oorspronkelijke paaibeken waaronder de Nederlandse Swalm, Geul en Roer – zou daarbij dus onontkomelijk zijn voor enige kans op herstel. Zo zou het uitzetten van zalm-smolts (kleine zalmpjes) op termijn weer een fatsoenlijk basisbestand in onze wateren kunnen brengen. Of deze populatie zich dan zelfstandig in stand kan houden en mogelijk zelfs uitbreiden, is ook dan nog steeds vers twee.

OPMARS ZEEFOREL

Maar waarom dan wél die toename van het aantal vangstmeldingen van zeeforel langs onze kust? Daar heeft Jaap Quak gelukkig ook zo zijn ideeën over. Quak: “Waar de Atlantische zalm – de naam zegt het al – het grootste deel van zijn leven vooral op de open Noord-Atlantische Oceaan foerageert, is de zeeforel veel meer een ‘zwerver’ onder de kust. De zeeforel scharrelt vooral in kustwater rond en wordt mede daarom meer gevangen dan de zalm.” Al heeft de duidelijke opmars van de zeeforel onder onze kust – want daar mogen we voorzichtig van gaan spreken – volgens Quak ook andere aanwijsbare redenen.

GASTEN

“Al decennia achtereen verbetert de (zee)waterkwaliteit. Dit leidt onder de kust en in riviermondingen tot een veel groter aanbod aan aasvis. Denk aan jonge haring, sprot, spiering en ook de steurgarnaal.

Allemaal voedsel voor de zeeforel.” Bovendien meent Quak dat het schijnbaar toegenomen bestand aan ‘Nederlandse’ zeeforellen voor een belangrijk deel uit ‘gasten’ bestaat. Zeeforellen met een andere herkomst, die louter in ons kustgebied leven vanwege de goede omstandigheden. Denk aan zeeforellen afkomstig van populaties rond Engeland, Schotland en Denemarken. En van grote uitzetprojecten, zoals het zeeforelproject op het Deense eiland Funen. “En wat te denken van de uitzet-

tingen van beekforel in de beken in Limburg, Duitsland en België. Een deel daarvan trekt naar zee en wordt dan automatisch ‘zeeforel’.” Een grote ontsnapping van beekforel uit een Belgische kwekerij in de Ardennen eind jaren ‘80 was destijds ook een aanmerkelijke oorzaak voor het plots toegenomen aantal vangstmeldingen door sportvisser. Die exemplaren trokken via de Maas Nederland door en eindigden in ons kustgebied om daar op te groeien en paairij te worden.

Leslie Luijer met een fraaie zeeforel, gevangen aan de vlieg. Kicken! (foto: Brian Elward)

Rene Goddijn pakte deze dikke zeeforel van 80 cm in de Nieuwe Waterweg. Vanuit de kayak en tijdens het zeebaarzen. (foto: Rene Goddijn)

Hoe meer landinwaarts, hoe minder vangstmeldingen. Dit betreft vaak vissen op ‘doortocht’ naar de paaigronden. (foto: Carl Greve)

Zeebaarsvissers vangen aan kunstaas - vooral lepels en kleine plugjes - steeds vaker zeeforel.

immers een schuwe vis die niet zomaar te foppen is. Met name vliegvisser en kunstaasvissers die met kleine plugjes, lepels of streamers

aan zee vissen, vangen naast zeebaars en fint ook af en toe zeeforel. Vooral in de voor- en najaarsperiode, lijkt een piek te zitten en dan met name in de ochtend- en avonduren.

ALTIJD TERUGZETTEN

Voor zowel zalm als zeeforel geldt in onze wateren een gesloten tijd voor het gehele jaar rond. Dit wil niet zozeer zeggen dat je er niet op mag vissen – dat wordt door de Visserijwet niet beperkt en is ook niet controleerbaar – maar wel dat je gevangen exemplaren netjes weer moet terugzetten. Gerichte sportvisserij op zeeforel (en misschien ooit zelfs weer zalm) in eigen land

kan daarmee in de toekomst wellicht interessant zijn. Wat dacht je bijvoorbeeld van de wintermaanden. Een extra interessante tijd, aangezien zalmachtigen bij lagere watertemperaturen actiever zijn en het aanbod van natuurlijk voedsel (lees: concurrentie) dan veel minder groot is. Het biedt in ieder geval nieuwe perspectieven voor wat betreft

de vismogelijkheden in eigen land. Want wat zou het toch mooi zijn om ooit weer met enige kans van slagen – vangstgarantie hebben we immers nooit – gericht op deze schitterende vissen te kunnen vissen. En dat in eigen land. Dan hoeven we niet meer met z'n allen naar Denemarken te rijden voor de vangst van zo'n zalm of zeeforel. ◀

BIJVANGSTEN

Tijdens ettelijke zeebaarssessies in de contreien van de monding van de Nieuwe Waterweg, is het ook de redactie van Hét Visblad opgevallen hoeveel zeeforel daar rondzwerft. Naast het feit dat we niet zelden 'volgers' krijgen van zeeforellen en er zo nu en dan één haken, zien we ze ook opvallend vaak springen. Van klein tot groot. Dit wordt bevestigd door andere kunstaasvissers die langs de kust actief zijn. Misschien is ook de toename van het aantal zeebaarsvissers een verklaring voor de toename van het aantal vangstmeldingen. Zeeforel is

CHECK DE VISSENGIDS APP VOOR DE WITERLIJKE VERSCHILLEN.

Je bent wettelijk verplicht gevangen zalm en zeeforel direct weer netjes terug te zetten.

MELD JE ZALM EN ZEEFOREL!

Heb jij in Nederland een zalm of zeeforel gevangen en daar foto's van? Stuur deze dan naar hetvisblad@sportvisserijnederland.nl, en draag bij aan meer kennis over de verspreiding van deze vissen. Volgende maand worden de ingezonden foto's geplaatst op www.hetvisblad.nl. De mooiste inzendingen worden beloond met een leuke prijs.